

Хто переверне піраміду?

У статті міститься інформація про круглий стіл на тему «Шляхи співпраці та координація зусиль бібліотек і видавництв щодо популяризації української книги та читання серед молоді». Виїзне засідання відбулося 10 червня в м. Березівка в рамках цього-річної XVIII Всеукраїнської виставки-форуму «Українська книга на Одещині», яка традиційно проводиться в Одеській національній науковій бібліотеці.

У рамках виїзного засідання виставки-форуму «Українська книга на Одещині» відбувся «круглий стіл» на тему «Шляхи співпраці та координація зусиль бібліотек і видавництв щодо популяризації української книги та читання серед молоді», а також презентація нового видання, підготовленого одеським істориком Ігорем Стамболом – «Злочинний порятунок» (Київ, 2017). Це збірка історичних та гостросоціальних оповідань, присвячених періоду Визвольних змагань, подіям Другої світової війни, післявоєнного голоду та добі становлення незалежності України. У рамках виїзного засідання відбулася також автограф-сесія відомого одеського поета, дослідника мови, колишнього політв'язня Олекси Різникова. Усі ці події викликали підвищену увагу інтелігенції Березівського району.

«Круглий стіл», який відбувся у приміщенні районної ради, зібрав фахівців, причетних до написання, видання, розповсюдження і популяризації книги. Особлива увага приділялася залученню до читання молоді. Часом виникала дискусія, що свідчить про різні погляди на проблему. Певну тональність «круглому столу» задав критичний і конструктивний виступ директора Державної бібліотеки України для юнацтва Георгія Саприкіна (м. Київ). «Дитячі і юнацькі бібліотеки є в кожній області. Нам важливо визначитися перед державою і молоддю, чого ми прагнемо, – наголосив він. – Повинна бути стратегія розвитку. Маємо євроінтеграційний напря-

мок, увесь світ будує інформаційне суспільство, хоча воно давно побудоване, і є багато інформації зайвої, брудної тощо. Сьогодні Україна посідає одне з останніх місць на пострадянському просторі щодо фінансової підтримки нових видань з боку держави. Не можна сказати, що в державі нема грошей. Війна не пояснює цієї ситуації. Грузія – країна набагато бідніша, ніж Україна, і теж зазнала агресії з боку Росії... Мабуть, проблема у мисленні того прошарку суспільства, який нині розподіляє кошти. Інша полягає в поганій комунікації, адже інфраструктура у нас недостатньо розвинена, особливо це стосується доріг».

Цю критичну лінію розвинув відомий своєю наступальною позицією співорганізатор виставки-форуму, президент Асоціації видавців і книгорозповсюджувачів України Олександр Афонін: «Існує поняття «стратегія великого прориву». На прикладі Китаю можна пересвідчитися в її ефективності. Так, китайці масово закуповують за кордоном за великі гроші найсучаснішу технологічну літературу і перекладають її. Студенти мають до неї повний доступ уже через два-три місяці. Питання «куди ми йдемо» парадоксальне, адже на державному рівні визнано, що у нас дефолт з кадрами. Нині у нашій книговидавничій галузі заповнені кілька ніш: видається художня література, дитяча, література для дозвілля й останнім часом, у перекладі, «нон фікшн» – документалістика. Сьогодні, на жаль, на рівні держави нема політи-

**Володимир
Кудlach,**

провідний бібліотекар
відділу інформаційно-
технічного
забезпечення
бібліотечних процесів
Одеської національної
наукової бібліотеки

ки стосовно книговидання як складової загальнокультурної політики – якої теж нема. Адмінреформа, певним чином, дозволяє впливати на цей процес, незважаючи на мізерність місцевих бюджетів. Важливо знизити тиснути на органи влади. Не пам'ятаю жодної жорсткої заяви від Української бібліотечної асоціації. Цього року Українська асоціація видавців і книгорозповсюджувачів зробила суттєві зміни в структурі управління: ми створили свої осередки при тих вишах, де є кафедри книговидання, підписавши відповідні меморандуми. Парадокс, але в наш час чим людина освіченіша, тим нижчий її соціальний статус. Ми повинні перевернути цю піраміду».

«Одна з важливих проблем сьогодення – відсутність на ТБ відповідних програм, спрямованих на актуалізацію проблематики читання, – зазначила представник Одеської ОДА Ярослава Різнікова. – В Одесі 21 телерадіокомпанія (це майже стільки ж, як у столиці Австрії. – В. К.). Кожна з них працює на певного депутата, бізнесмена, політичну партію, винятково на їхні потреби. З ними потрібно йти на контакт, і як приклад – наша співпраця з холдингом «Одесская жизнь». У перспективі плануємо подібну співпрацю із суспільним телебаченням (раніше ОДТРК) та «Южной волной». Поки наші громадяни самі не зрозуміють, наскільки для розвитку і професійного становлення їхніх дітей важливе читання, доки справа не зрушить з місця, адже чиновники часто зациклені на вирішенні певного кола своїх проблем. Змусити їх рухатися може лише велика сила громадянського суспільства. У нас ще не сформована інфраструктура читання. Ми покладаємо надії на децентралізацію, але, на жаль, кількість бібліотек зменшується саме у зв'язку з цим процесом. Торік в Одеській області було закрито 23 бібліотеки. Територіальні громади, які об'єднуються і які вибирають собі очільників відповідного рівня, не бажають утримувати книгозбірні. Якщо вірити статистиці, 67% представників сільських, міських та районних рад – це люди без вищої освіти. Вони мають право прийняти подібне рішення, але попередньо його узгодити з Міністерством

культури. Облдержадміністрації нині не мають важелів впливу на місцеве самоврядування. Потрібно проводити роботу з керівниками місцевого самоврядування. Це перший важіль. По-друге, підтримувати громадські об'єднання, особливо студентські – найактивнішу частину нашого суспільства».

Танок «державно-суспільство» – тема, яку далі розвинула з цілком вмотивованою стурбованістю головний редактор видавництва «Мистецтво» Ніна Прибєга: «Нині відбувається роздержавлення ЗМІ, і постала проблема: а що буде з державними видавництвами (які, до речі, госпрозрахункові) – вони теж будуть роздержавлені? Зрозуміло, що приватне видавництво віддаватиме перевагу тим новодрукам, які дають негайний прибуток. А як бути з науковою літературою, мистецтвознавчою, які виховують людину, закладають основи її майбутнього? Державні видавництва повинні залишитися і знайти місце свого підпорядкування – або під крилом комітету Держкомтелерадіо, або Міністерства культури», – переконана відомий видавець.

Як сприйняли подібні заяви місцеві керівники? «Ніхто не знає, які взагалі видання з'являються в Україні. Молодь на подібних «круглих столах» не буває. Інформуйте нас, і ми донесемо це до загалу», – зауважив начальник відділу з питань комунікацій з громадськістю Березівської райдержадміністрації Сергій Чернецький.

Серед питань, які порушувалися під час засідання, – відсутність прозорості в тендерній закупівлі книг. Про це, зокрема, йшлося у виступі директора Миколаївської обласної бібліотеки для юнацтва Наталії Ткаченко. Інше бачення ситуації у багаторічного директора Одеської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М. С. Грушевського Юліани Амелюченко, чий виступ додав дискусійності зібранню: «Існує вислів: «Руїна не в житті, а в головах». Не можна вести мову тільки про кризу, інакше з цього стану нам не вийти. Якщо закрили бібліотеки, то це означає, що бібліотекарі не змогли переконати громаду, що вони їй потрібні. Проблема читання виникла не сьогодні, і ми

вже маємо позитивний досвід її вирішення. Мені подобається фраза, яка гуляє інтернетом: «Люди, які читають книги, завжди керуватимуть тими, хто дивиться телевізор». Багато говорять про недофінансування. Торік бібліотеки області отримали 1 мільйон 432 тисячі гривень. Вважаю, що це немала сума. Ми розвиваємо новий напрямок щодо залучення бібліотек, шкіл і клубів до читання. Для цього створено відділ соціокультурної політики».

На відміну від інших районів області, керівництво Березівського не вдалося до закриття бібліотек. Через депутатів райради провели опитування серед населення щодо потрібності цих установ. Створили спеціальну комісію, яка займалася цим питанням. Про це повідав присутнім голова Березівської райради Віталій Мосійчук.

Книговидавнича справа, особливо, що стосується художньої літератури, знаходиться в дуже несприятливих умовах, переконаний інший учасник зустрічі, голова Одеської обласної організації НСПУ Сергій Дмитрієв: «Нині художня література найбільш упосліджена, – переконаний письменник, – адже більшість книжок видаються невеликими тиражами переважно за кошт спонсорів та самих авторів. Певним чином спасає ситуацію допомога облдержадміністрації, яка за спеціальною програмою фінансує випуск книжок. Нині молодь віддає перевагу книгам на електронних носіях. Паперова книжка дуже дорога, це півстипендії студента! На мою думку, повинна бути єдина державна стратегія щодо підтримки книговидання. Якщо брати до уваги Одесу, то треба сказати, що українська книжка в наших книгарнях – це трохи більше ніж 10% від загальної кількості. Інша проблема пов'язана з відсутністю в Україні інституту меценатства, адже у нас досі неприйнятний відповідний закон».

Учасники «круглого столу» вироблять рекомендації, які спрямують у відповідні державні інституції та бібліотеки.